

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ ЕКОНОМСКОГ ФАКУЛТЕТА У КРАГУЈЕВЦУ

ПРЕДМЕТ:

Извештај Комисије за писање Извештаја о оцени докторске дисертације и за јавну одбрану докторске дисертације кандидата мр Данијеле Деспотовић

Одлуком Наставно-научног Већа Економског факултета Универзитета у Крагујевцу, број 3165/18 од 11.12. 2009. године, именовани смо за чланове Комисије за писање Извештаја о оцени докторске дисертације под насловом **"Привредни развој Републике Србије у условима транзиције са посебним освртом на улогу фискалне политике"**, кандидата мр Данијеле Деспотовић, и за јавну одбрану односне докторске дисертације.

На основу свеобухватне анализе приложене докторске дисертације, Комисија за писање Извештаја о оцени докторске дисертације и за њену јавну одбрану подноси Наставно-научном Већу Економског факултета Универзитета у Крагујевцу следећи

ИЗВЕШТАЈ

І ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

1. Основни биографски подаци

Мр Данијела Деспотовић рођена је 13.06.1967. године у Крагујевцу. Основну школу "Радоје Домановић" завршила је у Крагујевцу са одличним успехом. Средње образовање (прве две године Прве крагујевачке гимназије а потом, друге две године Економске школе) завршила је такође са одличним успехом и као носилац дипломе "Вук Караџић". Економски факултет Универзитета у Крагујевцу, смер Маркетинг, уписала је академске 1986/87 године. Дипломирала је 13. 05. 1991. године, са

просечном оценом 9,29. Дипломски рад из наставног предмета Јавне и монетарне финансије, на тему: "Место и улога финансијског тржишта у финансијском систему Југославије, са посебним освртом на тржиште капитала", одбранила је са оценом 10. Последипломске студије уписала је академске 1991/92. године на Економском факултету Универзитета у Београду, образовни профил Политика привредног развоја. Испите предвиђене наставним планом и програмом положила је са просечном оценом 9,75. Магистарску тезу под насловом "Буџетски дефицит - теоријске контроверзе између кејнзијанске и монетаристичке школе" одбранила је 23. јула 1997. године. На основу изузетних резултата у школовању била је корисник стипендије Министарства за науку и технологију Републике Србије у оквиру Програма подстицања младих истраживача. Кандидат мр Данијела Деспотовић ради на Економском факултету Универзитета у Крагујевцу, од 22. октобра 1991. године, као асистент-приправник на предмету **Јавне и монетарне финансије**. У звање асистента на истом предмету изабрана је 4. марта 1998. године. Децембра 2005. године изабрана је у звање асистента на предмету **Макроекономски модели у одлучивању**. Одлуком Наставно научног већа бр. 1270-3 од 15. 05. 2008. године ангажована је да изводи вежбе и из наставног предмета **Основи макроекономије**. У раду користи Windows/Office апликације и поседује ECDL диплому за рад на рачунару.

2. Научно истраживачки рад кандидата

Мр Данијела Деспотовић објавила је следеће радове из области јавних финансија, државне управе и привредног развоја:

1. Деспотовић, Д., *Буџетски дефицит - теоријске контроверзе између кејнзијанске и монетаристичке школе*, Магистарски рад, Економски факултет, Београд, (1997), стр. 169.
2. Деспотовић, Д., *Буџетски дефицит као критичан параметар управљања процесом транзиције*, Финансинг, Нови Сад, ISSN 0354-6071, бр. 4-5/ (1999), стр. 40-52.
3. Деспотовић, Д., *E-commerce - шансе нове дигиталне привреде*, Нова трговина, Београд, ISSN 0469-0281, бр. 9-11, (2000), стр. 63 – 71.
4. Деспотовић, Д., *Интернетизација државне управе*, Нова трговина, Београд, ISSN 0469-0281, бр. 3 - 4, Март/Април (2002)., стр. 3 – 11.
5. Деспотовић, Д., *E-Government - принципи за имплементацију*, Директор, Београд, ISSN 0419-3903, бр. 11-12 (2004), стр. 28 – 33. (M53) 1 бод
6. Деспотовић, Д., *Економски ефекти буџетског дефицита*, Економика, Ниш, ISSN 0350-137X, Вол. 55, бр. 6. (2004), стр. 150-156. (M53) 1 бод
7. Деспотовић, Д., *Буџет као финансијски инструмент*, Директор, Београд, ISSN 0419-3903, бр. 3-4, (2005), стр. 29-32. (M53) 1 бод

8. Деспотовић, Д., *Десет питања о електронској управи*, Директор, Београд, ISSN 0419-3903, бр. 7-8 (2005), стр. 41-45. (М53) 1 бод
9. Веселиновић, П., Деспотовић, Д., *Трендови страних директних инвестиција у савременим условима*, Инострани капитал као фактор развоја земаља у транзицији, зборник радова, ISBN 978-86-82203-80-3, Универзитет у Крагујевцу, Економски факултет, 30. мај 2008., стр. 254 – 266. (М63) 1 бод
10. Веселиновић, П., Деспотовић, Д., *Неопходност дефинисања нове конкурентске стратегије националне економије*, Економске теме, ISSN 0353-8648, Економски факултет у Нишу, децембар, (2008), стр. 51-62. (М51) 3 бода
11. Веселиновић, П., Деспотовић, Д., (2009) *Economic Trends in the Transition Process of the Serbian Economy*, Међународни часопис – ЕКОНОМИКА, Ниш, ISSN 0350-137X, бр. 3-4, (2009), стр. 36-45. (М53) 1 бод
12. Веселиновић, П., Деспотовић, Д., *The Effects of the World Economic Crisis on the National Economy*, Међународни научни скуп, *Challenges of the World Economic Crisis*, Ниш, 15-16 October 2009, ISBN: 978-86-85099-98-4, str. 135-147. (М33) 1 бод

II ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ДИСЕРТАЦИЈИ

Докторска дисертација под насловом "**Привредни развој Републике Србије у условима транзиције са посебним освртом на улогу фискалне политике**", кандидата **мр Данијеле Деспотовић**, презентирана је на 366 страна, формата А4, стандардног прореда и величине слова. Дисертацију чине: Увод, Делови I, II, III, IV, V и VI, Закључак и Литература са 263 референтних библиографских јединица. У Дисертацији је, у функцији прегледног илустровања одређених разматрања, састављено 27 Табела и развијено 109 Слика.

Опис Дисертације

Полазећи од чињенице да и врло мале промене у дугорочној стопи привредног раста могу доприносити значајним разликама у суштинском бољитку и оствареном квалитету живота грађана, и неоспорне чињенице да је јако битно дефинисање путева који могу унапредити тај сложен процес привредног раста, предмет научног истраживања докторске дисертације **Привредни развој Србије у условима транзиције са посебним освртом на улогу фискалне политике**, је да одговори на питање у којој је мери фискална политика у Србији усмерена према привредном расту, у којем смеру иду оступања и какви су најновији трендови. Додатно, да дефинише оквир за промене које би могле повећати оријентисаност фискалне политике према привредном расту и привредном развоју.

Сходно опредељеном предмету научног истраживања, кандидат мр Данијела Деспотовић је као циљ своје докторске дисертације пошто се ради о компаративној

анализи у оквиру теорије јавног сектора, уважавајући досадашња истраживања у овој области, поставила да :

- Размотри утицај који на привредни раст имају поједини аспекти фискалне политике (порески састав, политика јавних расхода, фискални дефицит), резимира трендове јавних финансија – укључујући трендове у општој величини јавног сектора као и специфичне шеме опорезивања и јавне потрошње и да истражи како они утичу на привредни раст;
- Упореди политике и трендове јавних финансија са репрезентативним земљама у транзицији као и земљама које представљају наше непосредно окружење (упоредна анализа изабраних фискалних индикатора за транзиционе економије, како нових чланица ЕУ тако и држава регије);
- Идентификује неопходност структуралних реформи у областима где су притисци расхода акутни (издаци за пензије и здравствену заштиту), како би се створио фискални простор у другим областима критичним за привредни раст (као што су образовање и инфраструктура);
- Истражи начине за побољшање ефикасности и повећање утицаја пореске политике на повећање запослености и привредни раст.

Опредељени предмет и прецизирани циљеви истраживања су научно основани и теоријско-методолошки и апликативно оправдани.

Водећи рачуна о утврђеном предмету и циљевима истраживања, кандидат мр Данијела Деспотовић је поставила основне научне хипотезе, релевантне за укупно конципирање Дисертације:

- Фискална политика данас на почетку 21. века, могла би бити једна од основних полуга за остваривање општих привредних циљева доприносећи подржавању динамичног привредног раста и развоја. Привреде које штеде и инвестирају више, расту брже у дугом року, и стога политике које утичу на стопу штедње имају веће значење за економско благостање.
- Акумулација физичког и хуманог капитала које представљају стратешке варијабле у моделима ендогеног раста зависи и од развоја капитала из последње индустријске револуције – ИКТ капитала (информационо комуникационе технологије).
- Јавни расходи се могу поделити на продуктивне и непродуктивне. Државна потрошња је по правилу негативно корелирана са привредним растом. Јавне инвестиције и капитални расходи су позитивно корелирани са привредним растом.

- Висока штедња и инвестиције (како у физички тако и у људски капитал) позитивно су корелиране с привредним растом.
- Пораст пореза утиче на опадање стопе привредног раста. Порези доводе до неоптималне алокације ресурса искривљујући одлуке привредних субјеката о штедњи и инвестицијама. Виши ниво опорезивања уноси веће пореске искривљености, које доводе до већег губитка ефикасности и нижег привредног раста.
- Продуктивни јавни расходи (расходи који чине инпут у приватну производњу) могу повећати гранични производ приватног капитала, што позитивно делује на стопу привредног раста. Истовремено, јавни расходи се финансирају дисторзивним порезима, који смањују гранични производ приватног капитала и снижавају стопу привредног раста. Нето ефекат величине државног сектора на привредни раст зависи од међусобног односа позитивних ефеката продуктивних расхода и дисторзивних ефеката опорезивања дохотка.
- Значајнији фискални дефицит условио би пад националне штедње, што са своје стране условљава пад инвестиција и/или нето извоза. Дефицит би могао довести до пораста каматних стопа и до апресијације националне валуте.

Од тих хипотеза развија се нит водиља целог истраживања у оквиру дисертације, тј. покушај осветљавања значаја развојне функције фискалне политике. Идеја је да се између појединих мера фискалне политике утврде оне изузетно делотворне на убрзање стопе привредног раста.

У разматрању опредељеног предмета истраживања, сходно циљевима и постављеним научним хипотезама, у докторској дисертацији су коришћене различите методе истраживања. Од изабраног метода се очекује да продуби сазнање у области фискалне политике и утицаја фискалне политике на привредни раст. У том контексту кандидат мр Данијела Деспотовић је посебну пажњу обратила на однос између теоријског и емпиријског приступа проблему, па је:

- Прво с теоријског аспекта, кроз приказ досад развијених теоријских анализа - у првом реду ендогених теорија привредног раста- приказала везу политике јавних расхода и прихода на дугорочни привредни раст. Теоријске анализе показују да носиоци политике јавних расхода и прихода морају водити рачуна о усклађености између висине укупних расхода и укупних прихода, њихове структуре, продуктивности и ефикасности употребе. Нпр. продуктивност специфичних врста расхода, исто као и

укупних расхода, показује се пресудном одредницом оријентисаности политике јавних расхода на привредни раст.

- Потом се врши анализа ове везе с емпиријског аспекта. У овом делу кроз преглед најчешће цитираних радова из области емпиријске литературе кандидат мр Данијела Деспотовић посебну пажњу обраћа на верификацију теорије привредног раста. Како циљ овог рада није историјски приказ развоја идеје о утицају јавне потрошње и пореза на привредни раст, већ приказ оних радова који су значајни за стварање основе за вођење ефикасне фискалне политике, приказују се истраживања настала само у новијем раздобљу. Генерални закључак је да, упркос понекад супростављеним резултатима различитих емпиријских студија, којима врло често недостаје и свеобухватност, буџетски расходи као и приходи имају важну улогу и значајну функцију у акцелерацији развојне динамике.
- У циљу потпунијег сагледавања дешавања у области фискалне политике и тражења одговора на питање да ли фискална политика у Србији помаже привредном расту, битно је изучити искуство других земаља са сличним социјално-политичким и економским димензијама. У том смислу, кандидат мр Данијела Деспотовић кроз метод компарације и аналогije, даје упоредну анализу кретања укупних јавних расхода и прихода, као и њихових категорија у Србији у односу на чланице ЕУ као и земље које чине наше непосредно окружење. На овај начин су осигурана два референтна нивоа за поређење и оцену показатеља политике јавних финансија у Србији – земље ЕУ чијем се нивоу развијености и благостања Србија жели приближити и транзиционе земље које се тренутно суочавају са сличним проблемима као и Србија. Као једна од последњих привреда које крећу ка развијенијем тржишном систему, намеће се потреба да Србија брзо прелази пут које су многе привреде већ превалиле током последњих осамнаест година.

У примењеној методологији су такође заступљене:

- Регресиона и корелациона анализа – којом се утврђује функционална форма међузависности између појединих инструмената фискалне политике и привредног раста а затим смер и степен квантитативног слагања варијација посматраних варијабли.
- Бох-плот анализа - брз визуализациони приступ за испитивање једне или више серија података. Како се њоме лако долази до граница прихватљивих података, средње вредности и екстремних вредности, веома лако се уочавају трендови и одступања и добија графичка интерпретација информација.

- Кластер анализа - уобичајена техника за анализу статистичких података.

Уз наведено, у раду су, коришћене различите технике истраживања. Ради економичног излагања, кад год је то могуће у раду су коришћене технике излагања које поједностављују објашњења и фокусирају пажњу на најважније елементе. У ту сврху коришћене су различите врсте дијаграма, табела и шема. Како би се проблематика што јасније приказала, осим графичких приказа, табела и шема, делови текста који се тичу одређених појмова, односно примера обликовани су као прикази у текстним оквирима.

Структура Дисертације је логички доследно развијена из утврђеног предмета истраживања, циљева проучавања и постављених научних хипотеза и садржи следеће међусобно повезане и усклађене тематске целине:

Уводна разматрања

Први део: *Модел привредног раста*

Други део: *Фискална политика и привредни раст*

Трећи део: *Утицај јавних расхода на привредни раст*

Четврти део: *Деловање јавних прихода на привредни раст*

Пети део: *Фискални дефицит и привредни раст*

Шести део: *Елементи ендогеног модела „кључне технологије“ и фискална политика*

Закључна разматрања

Литература

Најпре у **Уводним разматрањима** (стр. 8-27.), кандидат дефинише предмет, циљеве истраживања, претпоставке и саму структуру рада.

Ослањајући се на уводна разматрања, а у циљу давања одговора на питање може ли економска политика, посебно фискална политика да утиче на привредни раст, **први део** под називом **Модел привредног раста** (стр. 28-59.), кандидат посвећује прегледу модела и метода којима се данас покушава објаснити процес привредног раста. Притом се поставља питање: шта одређује стопу привредног раста? Настојећи да да одговор, кандидат мр Данијела Деспотовић у раду експлицира моделе који су значајни за објашњење везе фискалне политике и привредног раста. Модел омогућавају да се прецизно идентификују најзначајнији фактори привредног раста. Приказом ендогених модела раста, јасно се уочава домен могућег деловања фискалне политике.

Фискална политика и привредни раст (стр. 60-100) је назив другог дела дисертације. Његову структуру чине поднаслови посвећени истраживању односа привредног раста и фискалне политике. У теоријском смислу, анализира се проблем, на који начин фискална политика има утицај на привредни раст и ако има, како различите инструменте фискалне политике комбиновати како би се тај утицај унапредио? Иако се на интуитивном нивоу чини сасвим логичним да фискална политика може утицати на привредни раст, ова идеја се озбиљније тестира у економској теорији и указује на могуће тешкоће. Пошавши од потребе ширег осветљавања ове проблематике као и давања одговора на горе постављено питање и самим тим дефинисања путева који сложен процес привредног раста могу да унапреде, кандидат наглашава потребу да се посебно размотре утицаји који на привредни раст имају поједини инструменти и фискалне политике.

У **трећем делу** дисертације који носи назив **Утицај нивоа и структуре јавних расхода на привредни раст** (стр. 101-160.) врши се детаљна анализа политике јавних расхода. У прелиминарним студијама показује се да Србија има високе јавне расходе који показују постојан растући тренд. У структури јавних расхода доминирају издаци за социјалну помоћ и трансфере, за које готово све емпиријске студије проналазе негативну корелацију с привредним растом. Исто тако, показује се континуиран пораст издатака за робе и услуге (тј. јавна потрошња) док је њихов позитиван екстерни ефекат на продуктивност приватног сектора дискутабилан. Отуда и потреба за реструктурирањем тих расхода у смислу већег усмеравања у продуктивна улагања која доприносе већем привредном расту.

Деловању нивоа и структуре јавних прихода на привредни раст (стр. 161-232.) посвећен је наредни део дисертације. Порези су основни облик формирања јавних прихода. Све пореске мере, системом пореског захватања, доводе до измена привредне структуре и понашања укупне привредне динамике. Свако повећање пореза негативно делује на доходак и привредни раст. Супротно томе, свако смањење пореза, доводи до ослобађања дохотка привредним субјектима и грађанима, а то, под претпоставком дате „склоности потрошњи“, доводи до повећања потрошње, па следствено томе БДП-а, односно стопе привредног раста. Ефекти опорезивања могу бити веома различити: финансијски (прилив у државни буџет), економски (промене модалитета правних лица), социјално-политички итд. Овај део дисертације, бави се економским ефектима опорезивања. Поред осталог, посебно се анализирају порески подстицаји који заузимају значајно место у креирању оперативне развојне политике. Инвестиције су, као што је познато, основна полућа привредног развоја једне земље. Из тог разлога, кандидат наглашава да суштину пореске политике усмерене на привредни развој једне земље, треба

сагледати у њеној већој или мањој усмерености и успешности у стимулсању или дестимулсању инвестиција.

У петом делу под називом **Утицај фискалног дефицита и јавног дуга на привредни раст** (стр. 233-320.) разматра се утицај фискалног дефицита и јавног дуга на привредни раст. При томе, кандидат истиче да је тешко успоставити чврсту везу између фискалног дефицита и привредног раста. У многим анализама, фискални дефицит као мера развојне политике показао се неуспешним. Не само што не погодује привредном расту већ га са своје стране може успорити. Исто тако, ни јавни дуг као сума свих потраживања која према јавном сектору имају његови повериоци у одређеном тренутку не може бити инструмент подстицања привредног раста па се у оквиру овог дела посебно разматрају границе јавног дуга.

Максимално уважавајући став да су образовање и нове технологије тј. знање у целини у средишту процеса производње богатства, кандидат мр Данијела Деспотовић у шестом делу под насловом **Елементи ендогеног модела „кључне технологије“ и фискална политика** (стр. 321-337.) поставља питање: како фискалитетима деловати на подстицање тзв. инфраструктуре која ствара услове за ефикасан привредни развој и тиме посредно деловати на ритмику бруто домаћег производа, као основног индикатора привредног раста и тренда привредне прогресије у Србији. При томе истиче да су постојећи ендогени модели пружили добро објашњење и битне елементе за ендогенизацију привредног раста у развијеним земљама, а да су за транзициону земљу као што је Србија интересантни пре свега модели трансфера технологије. Посебно зато што се ради о малој земљи неопходно је утврдити која је то кључна технологија и у складу са тим направити одговарајући избор. У зависности од тога, фискални фокус би се усмеравао на подстицање најзначајнијих елемената те технологије. Општи тренд показује да су информационо комуникационе технологије (ИКТ) - инфраструктурне технологије и уједно су иницијалне за развој других технологија - које директно утичу на стопу привредног раста. Фискална политика која је усмерена на привредни раст, зависи од развоја информационе технологије у области јавних финансија. Прва претпоставка за ефикасно и ефективно управљање јавним финансијама је развој хуманог капитала и информационе технологије. Уочена неефикасност управљања јавним финансијама у Србији, указује и на бројне друге проблеме и ограничења (на пример, корупција са својим погубним последицама на привредни раст). Зато се у постојећем ендогеном моделу трансфера технологије, информационе технологија одређује као кључна технологија, инфраструктурна технологија и примарна технологија чијим трансфером се обезбеђује виша стопа привредног раста. Три основне компоненте: инфраструктура, окружење и технологија трансфера, тестирају се као могуће варијабле новог модела ендогеног раста. Прелиминарна

истраживања показују да је могуће користити наведене компоненте као елементе модела ендогеног раста за транзициону земљу. Фискална политика која је оријентисана ка информационој технологији а пре свега хуманом капиталу који ту технологију користи и развија, може дугорочно да утиче на привредни раст и развој.

На крају, кандидат мр Данијела Деспотовић је у **Закључним разматрањима** (стр. 338-349.) утемељено синтетизовала релевантне закључке и резултате истраживања из претходних делова и експлицитно прецизирала најзначајније ставове из проблематике фискалне политике. Посебан нагласак ставља се на примену постојећих знања на анализу стања у Србији. Кандидат мр Данијела Деспотовић истиче да одговор на питање: да ли се у Србији фискалном политиком може утицати на привредни раст није ни мало једноставан. Фискална политика сама по себи не гарантује успех. Упркос томе, могуће су добре апроксимације успешне фискалне политике која погодује привредном расту. Уз поштовање одређених принципа и правила, шанса да се стопа привредног раста у Србији повећа, расте!

III ОЦЕНА РАДА (критеријуми Правилника Универзитета о пријави, изради и одбрани докторске дисертације, Прилог бр. 2, тачка 2.)

Као целина, докторска дисертација кандидата мр Данијеле Деспотовић има све довољне квалитете научно-истраживачког рада, како у смислу комплексности са којом се пришло при конципирању рада, тако и по доследно аналитичком поступку приликом његове реализације. Анализирајући презентирану докторску дисертацију, Комисија је дошла до следећих оцена:

1 Значај и допринос докторске дисертације са становишта актуелног стања у одређеној научној области;

- *Кандидат мр Данијела Деспотовић јасно је поставила циљеве и извршила правилан избор и систематизацију питања која су предмет истраживања и која су при томе логично укомпонована тако да заједно чине успешно спрегнуту целину;*
- *Истраживања обилују исцрпним анализама, дефиницијама, поставкама, моделима, оригиналном идејом и dobrим решењима у пракси, па у себи садрже све елементе које једна докторска дисертација треба да има;*
- *У изради рада коришћена је обимна, релевантна и актуелна литература, која је адекватно интерпретирана;*

- Кандидат је у својим истраживања коректно користила и применила релевантан методолошки инструментаријум а у својим разматрањима се служила језгровитим и јасним стилем писања, испољавајући при томе потребну умешност у свом научно-истраживачком подухвату. Додатно, текст обилује визуелним представљањем у виду шема, табела и образаца, што употпуњује општу импресију читаоца њеног рада;
- Свеобухватно истраживање у оквиру ове дисертације и евентуална преопширност сведоче о настојању кандидата да своја излагања доведе до краја према својим представама, односно да буде довољно елаборирана и убедљива.
- С обзиром да су транзиција, привредни развој и економска политика теме које у савременим условима имају доминантно место у економској теорији и пракси, у раду је анализиран један веома актуелан и комплексан проблем;
- Имајући у виду да су на једном месту суочена савремена сазнања економске теорије о природи утицаја фискалне политике на привредни раст, докторска дисертација са овом тематиком има теоријски значај и вредна је пажње. Ако је могуће уз помоћ уобичајено коришћених мера апроксимације економских политика унапредити наше сазнање и разумевање процеса привредног раста, па га чак и предвидети, онда би таква сазнања била од изузетног значења за формулисање одговарајућих пакета мера. Отуда истраживање утицаја фискалне политике на привредни раст има и општи практични значај. Обзиром да је посебан нагласак стављен на примену постојећих знања на анализу стања у Србији, спроведена истраживања надаље имају и посебан практичан значај;

2 Оцена да је урађена докторска дисертација резултат оригиналног научног рада кандидата у одговарајућој научној области

- Реч је о квалитетно урађеној Дисертацији, у којој је кандидат јасно формулисала резултете истраживања до којих је дошла. Дисертација је резултат самосталног рада кандидата, при чему је кандидат показала способност непристрасног оцењивања ставова појединих аутора и самосталног извођења логичких закључака о проблемима које разматра. Сагласно томе, сматрамо да је кандидат својим истраживањима дала допринос у погледу обogaћивања, код нас присутног, фонда знања и даљем развоју теорије и праксе у овој, за потребе фискалне и развојне политике, несумњиво значајној области.

3 Преглед остварених резултата рада кандидата у научној области

- Мр Данијела Деспотовић је у свом досадашњем научном раду објавила већи број радова из научне области: Економска политика - Фискална политика, Привредни развој, Реформе, Јавна управа, од којих су неки директно а неки

посредно повезани са темом докторске дисертације. Посматрано у овом контексту, међу објављеним радовима пажњу заслужују следећи радови:

1. Данијела Деспотовић, "Економски ефекти буџетског дефицита", *Економика*, ISSN 0350-137X, 2004, vol. 55, бр. 6, стр. 150-156. (М53) 1 бод
2. Петар Веселиновић, Данијела Деспотовић, "Неопходност дефинисања нове конкурентске стратегије националне економије", *Економске теме*, ISSN 0353-8648, УДК 330.342(497.11), 2008, стр. 51-62. (М51) 3 бода
3. Петар Веселиновић, Данијела Деспотовић, "Economic Trends in the Transition Process of the Serbian Economy", *Економика*, Ниш, ISSN 0350-137X, УДК 330.342(497.11), 2009, vol 55, бр. 3-4, стр. 36-45. (М53) 1 бод
4. Веселиновић, П., Деспотовић, Д., "The Effects of the World Economic Crisis on the National Economy", Међународни научни скуп, *Challenges of the World Economic Crisis*, Ниш, 15-16 October 2009, ISBN: 978-86-85099-98-4, стр. 135-147. (М33) 1 бод

4 Оцена о испуњености обима и квалитета у односу на пријављену тему

- Комисија сматра да докторска дисертација кандидата мр Данијеле Деспотовић под називом *Привредни развој Републике Србије у условима транзиције са посебним освртом на улогу фискалне политике у потпуности испуњава постављене захтеве у погледу обима и квалитета рада с обзиром на тему која је пријављена и одобрена. Кандидат је коректно обрадила предмет анализе, према пријави Дисертације за дате циљеве и постављене хипотезе*

5 Научни резултати докторске дисертације

У складу са циљевима истраживања, постављеним и потврђеним основним научним хипотезама, кандидат мр Данијела Деспотовић је у својој докторској дисертацији формулисала релевантне теоријске, методолошке и практичне резултате. Међу резултатима до којих је дошла у истраживању, посебну пажњу заслужују следећи научни-теоријско-методолошки и апликативни аспекти:

- Кандидат истиче да је о квалитетном привредном расту могуће говорити само уколико је комплекс технолошких промена његов најважнији генератор. Већина модела привредног раста претпоставља да стопа привредног раста зависи од стопе технолошких промена, па је у економској теорији од посебног значаја питање кључног механизма покретања технолошких промена. Ендогени модели привредног раста засновани на идејама, истичу технолошке иновације, као још једну компоненту која битно утиче на привредни раст у развијеним земљама. Ако се узму у обзир подаци о проналасцима, броју истраживача и осталим ресурсима потребним за истраживање и развој може се закључити да су ти модели значајни само за ексклузивно мали број

развијених земаља. У складу са тиме, кандидат поставља питања која се односе на мање развијене земље: Шта је мотор раста у земљама у развоју? Како се технологија шири? Зашто је технологија која се користи у неким земљама значајно развијенија од технологија које се користе у другим земљама? Тражењем одговора на постављена питања, настаје мотив да се формира могући модел „кључне технологије“ који би боље апроксимирао привредни раст. У њему би се фискална политика боље позиционирала, ефикасније и ефектиније усмерила према привредном расту.

- Поставља се питање: који је кључни ентитет на који фискална политика треба да делује циљу подстицања привредног раста у Србији? Према теоретичарима Нове економије (економија заснована на информацијама и знању) комбинација високог технолошког напретка у ИКТ сектору и растућег удела ИКТ-а у свим осталим технологијама подразумева сталан раст стопе техничког прогреса у привреди. Та чињеница и чињенице које су већ констатоване у раду (слабо управљање јавним финансијама, ниска конкурентност српске привреде, недовољна акумулација хуманог капитала у ИКТ сектору) биле су основни мотив за формирање претпоставки на којима би могао да се темељи модел „кључне технологије“. Кандидат посебно наглашава да Информационо - комуникационе технологије могу да буду кључне технологије јер пружају велике могућности: могу да допринесу расту и структурним променама земаља у транзицији, смањују трансакционе трошкове, повећавају извоз, омогућавају отвореност тржишта, стварају диверзификацију, могућности запошљавања, повећавају ефикасност менаџмента и флексибилност у производом процесу.
- Модел има амбиције да објасни утицај ИКТ-а на развој транзиционих економија и да предвиди будуће импликације на раст привреде Србије. Избор и класификација независних варијабли извршени су делимично принудно према расположивим подацима. Досадашња научна истраживања, као и статистичка грађа, не пружају довољно инпута за дизајнирање квалитетног ендогеног модела “кључне технологије” подржаног фискалном политиком у Србији;
- Усмеравање фискалне политике према информационим технологијама има двоструки ефекат:
 - С једне стране, развој информационе технологије у државној администрацији битно би допринео транспарентности јавних финансија која директно делује на смањење корупције. Корупција се јавља као један од највећих проблема за ефективно и ефикасно управљање јавним финансијама у Србији. Први корак у стварању претпоставки одрживог привредног раста је квалитетан процес управљања фискалним варијаблама. „Квалитетет јавних финансија“ је широк појам који се односи на вођење и организацију буџетских

политика и њен потенцијални позитиван утицај на дугорочни привредни раст.

- С друге стране, фискална политика која подстиче развој информационих технологија битно утиче на повећање технолошког прогреса и конкурентности привреде Србије. Треба развити читав систем фискалних мера и утицаја посебно на развој трансфера знања у најширем смислу. Трансфер знања је кључни фактор за примену ИКТ-а, као и за развој других технологија. То је уједно битна компонента за развој предузетништва и смањивање велике незапослености у Србији.

6 Применљивост и корисност резултата у теорији и пракси

- Посебан значај раду даје самостално спроведено истраживање у правцу детерминисања елемената могућег модела „кључне технологије“, на које би фискална политика могла стимулативно да делује. На основу коришћеног материјала из база податка и специфичне статистичке обраде према захтевима пројектованог модела дошло се до јединствених закључака. Они су презентирани после објективног вредновања основе за закључивање. Кандидат је кроз размишљање формулисала јасне идеје и дала одговарајућа образложења. У том смислу, презентирани резултати корисно ће послужити будућим истраживачима са овом тематиком;

7 Начин презентирања резултата научној јавности

- Резултати докторске дисертације биће презентирани на научним и стручним скуповима као и објављивањем научних радова у домаћим и иностраним часописима и зборницима. Презентирање резултата ове докторске дисертације научној јавности, поред писане доставе универзитетима, библиотекама, као корисно штиво за припремање испита, израду семинарских и дипломских радова, на основним, дипломским и докторским студијама, корисно ће послужити и будућим истраживачима и широј научној јавности, путем публикавања монографије са овом тематиком.

IV ЗАКЉУЧНА ОЦЕНА КОМИСИЈЕ

Комисија је једногласна у оцени да је докторска дисертација кандидата мр Данијеле Деспотовић, под називом *Привредни развој Републике Србије у условима транзиције са посебним освртом на улогу фискалне политике* подобна за јавну одбрану.

V ПРЕДЛОГ КОМИСИЈЕ

На основу извршене анализе, а у складу са претходно изнетим констатацијама о утврђеним Резултатима и Доприносима Дисертације, опредељеној Оцени и Закључку, Комисија за писање извештаја о оцени докторске дисертације и за њену јавну одбрану, предлаже Наставно-научном већу Економског факултета у Крагујевцу да прихвати Извештај о оцени докторске дисертације под насловом "Привредни развој Републике Србије у условима транзиције са посебним освртом на улогу фискалне политике", кандидата Данијеле Деспотовић, магистра економских наука из Крагујевца, и одобри њену јавну одбрану.

У Крагујевцу, 08.04.2010. год.

Чланови Комисије:

1. Др Слободан Цветановић, ред. проф. Економског факултета Универзитета у Нишу, на наставним предметима: Теорија и политика привредног развоја и Теорија привредног развоја, ужа научна област Макроекономија

2. Др Јадранка Ђуровић Тодоровић, ванр. проф. Економског факултета Универзитета у Нишу, на наставним предметима: Јавне финансије и Монетарна економија, ужа научна област Финансије

3. Др Петар Веселиновић, ванр. проф. Економског факултета Универзитета у Крагујевцу, на наставном предмету Национална економија, ужа научна област Општа економија и привредни развој
